

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De legibus disputatio - Cod. Ettenheim-Münster 336

[S.l.], [17. Jahrh.]

§ 4tus

[urn:nbn:de:bsz:31-131792](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-131792)

§. 4us

De Religione et peccatis
illi oppositis.

Concto 1. ma Religio est virtus, quae cultum exhibet Deo tanquam omni rerum creatori ac Domino. Obiectum ipsius morale proximum est non ipse Deus, ideoque non est virtus Philia sed prima et praecipua inter morales, scilicet actio vera sive Fides sive eterna qua divinae excellentiae cum veri submissione vereamur. Remotivum, seu obiectum est ipse Deus. Fidei v. obiectum ipsius est huiusmodi modus tendendi in Deum, nempe ipsum colendi ut summe excellentiae. Sicut enim Fides respicit Deum, ut summe veritatis, Spes ut summe liberalitatis et boni erga nos; Amor ut summe boni et perfecti in se; ita religio tendit in eum ut summe excellentiae.

Concto 2. Quatuor sunt praecipuae actiones religionis; Devotio, Oratio, Divitiarum et observationes sacrae. Devotio late sumpta

prout sub. e. qd. generalis ad quemlibet reli-
gionis actus requisita est promptus ac fer-
vidus affectus ad cultum Deo exhibendum.
Pute Junctas: e. actus vultus, quos ho-
seignis offert Deo, ad eisdem servendum. Ita
S. Thomas, Suarez, Vespig et alij; ubi de
obseques velim, cultum supremi honoris, qd
Deo tanq. rerum omnium fonti ac Domino ex-
hibet, vocari Patriam: qui B. ma Virginij
Mariæ tanq. Mater Christi ac Supreme
Cœlestis regine Hyperbule, qui v. San-
ctis tanq. amicis Dei et Patronis nostris Qu-
liam appellari.

¶ RATIO apprehendit Dei laudem qua
diarum actionum, mentis elevationem, contemplati-
onem, colloquutionem ad Deo et id genus mentis
affectus qui in omni exteriora sensuum or-
gana erumpunt et illorum actionibus demon-
strant. Est a. Gratia, si ita late sumer-
tur: Spensio mentis in Deo. S. finite et pec-
parie: e. petitio rerum benevolentia à Deo.
¶ e. necia omni ad ullis necite medi; quia

Deus iuxta conu^{er} et ordinariū uisū uenire
prodestinat ad uitā eternā ne per ordina
ria a se effiluta media: ordinariū a. me
diū ē. Gratia ut ex Paris Lib. A. S. Ba
liby clare glab.

Possunt a. orare n. in ses fideles via
tores sū penatores quā iustj, sed etm An
geli, et homines beati etm ipse Christus qui
homo imo etm aīd in purgatorio potuit
orare pro nobis, ut rellē glia S. Thomā
Arense, Navarrū doctōr Medicinā, Suarez
Lepius, Bellarming, Gauly Barry nri San
Gal. et alij. Ratio est; quia non re
pugnat illorū statū orare pro alijs cum
uere sint in graa Dei et si adhuc penas
sustineant. Orari etm pot pro oibz sū
uiois quā defunctis, nō auxilij per ora
tionē impetrandi sint capaus. Unde pro
damnatis et beatis orandū non est, cum
neutri potuit perupere fructū oracōis. Fru
ctus Gracis sū meritū, satisfactio et im
petralis. Inter quos hoc inuēdit dīfri

minus quod meritis et satisfactio n̄ habeant
locū in oratione sicut in statu grati: imple
ratio v. de congruo dari potest et in
putore ut docet S. Thomas, et ex eo
Quare lib. i. c. 44.

Dividitur oratio in mentalem et non
mentalem et vocalem simul. In implicitam et expli-
citam. In explicitam et implicitam. in pub-
licam et privatam. quae omnia per se patent.
Sunt autem inter huiusmodi orationes non possunt
renouari

Horae canonicæ,
quae sunt preces publicae ac factae nocturnis
diurnisque horis et laudibus canonicis Dece-
to persolvendae. Numero sunt septem; 9-
putantur n. Matutinam cum duobus nocturnis
et laudibus pro una hora gloria Navarrae
et aliorum; quia Cula Romana iam pluribus
saeculis in Breviario non nisi septem horas
numerasse a cuius mente non est temere
recedendum. Voligantur a. sub nocte ad horas
canonicas

1. Omnes Clerici in majoribus afflictibus, et quidem ab eo die et hora, quo diei solet sub illud tempus, quo ordinarie insigniri solent cacathere S. Ordinis. Unde Subdiaconi inire debet ab hora tertia. Sexta, quomodo in satisfactis secundum Bonarium apud Gobat n. 261. In eo die recitet vesperas et psalterium.

2. Omnes Religiosi Professi non Laici, exceptis Novitijs et Conversis. Quia fugitivi et per sententiam eiectionis, non a. adriemes damnati, ut nonnulli volunt sunt et Clerici et Sacerdotes Seculares; sed, quia via suppedit illis tempus; sed, quia Pontifex videt, ut illis dispensare saltem implere; sed quia patefacere statum suum in magnis decessu Clericis et Sacerdotibus; sed denique quia si alias per quos afflictibus, afflictibus a. afflictibus addenda non e.

3. Omnes Beneficiarij nullis et in ordinibus initialibus. Ita vis Pontificis et in

Concilio Lateranensi sub Leone X. Cap. 6.
de reform. Titulo 5. 28. Statuimus quod
et ordinamus. Exiguntur ab hac obli-
gatione 1. Qui nondum habet possessionem be-
neficii sibi collati aut quando beneficium
adhuc est litigiosum ita ut nec inde per-
cipiat nec muneribus illi beneficio annex-
is ut docet Gobat et San-Gallenenses.
2. Qui propter agrorum et fructuum sterilita-
tem grandine, inundatione, aut hostium in-
cursum uno alterove anno nullos fruc-
tus percipiunt. aut quando habet quiddam
aliquos sed non ferentes partem estimabilem
honesto sustentationis saltem in se. 3. Ca-
nonici novj qui ex consuetudine sui capituli
nullos fructus recipiunt primo et
secundo anno ut gra. Lepius docet Bay-
man Carolinus Gobat et alij. 4. Qui
habent possessiones sive possessiones
portiones: 5. ab Ecclesia redditibus abstan-
do per modum subventionis ad alienationem
Clericis conferunt: possident ad verbum

tempus, v.g. donec fraudes desistant, l. donec
nec beneficium aliquod acquirant, quia ta-
les portiones, licet forte videantur, non
sunt beneficia Culica sed mera spe-
pendia. 3. Qui bene quidem beneficium
sunt bene ut non probent bona par-
tem tenuis sustentationis. Aliqui a. non
bona partis nec tenuis sustentationis s.c.
quarta pars eiusmodi sustentationis qualis
apud nos in Germania censetur per summa
vincta Quinctorum ut habet Gobat.
Sic in alijs regionibus plus exigat
ad tertiam aut quartam partem honeste
sustentationis, nempe triginta si quadra-
ginta aureos ut habet Galanus part. 2.
Disp. 2. punct. 5. §. 2.

Cetera hoc et similes casus beneficii
atque culpabilitate amittens de iure officium
tenet restituere omnes fructus respondentis
temporis, quo fuit omisso. Ita omnes Cardines
iuxta Bullam Lij. 5. fecerunt. In ipse Cris. 5.

X. Clf. 6.
ing gups
ad hu vli.
pgejind be
so benefici
L inde per
ficio ana
Jalland.
und dritia
L pphid in
allos fru
in quidd
imabile
e. b. a =
fi capim
mo et
Dochter
4. Quo
monalis
vinty absen
vlfen hory
Das arto

ab obligatiōe restituendi illud qui omisit
primis s. mensibz l. negligit illud post
primū semestriū, l. qui omittit semel
aut bis in anno. Pro parati sequenda
anteo doctrina Gobati ^{ex} ^{Rayman} c. 5.
n. 2. ubi sic loquitur: Si Parochus orbis
computatis 355. florenos et Capellanus
quodlibet celebrans 200. florenos annu-
os accipiant, proinde ad nullā aut modi-
cā restituendū obligantur. Imo Diana
Tract. 33. resol. 26. cum Vilius qui-
mit. In illud qui omisit partē officij
non equivalentē uni parvo hodie. nam
hoc est lex poenalis adeoque strictè in-
terpretanda, nempe de actu sive parte
mortali et perfecta consumato.

Obligatus ad officium divinum omittit
partem mortalem unam, si sine iusta causa
omittat l. solus; nisi malum voluntate
omittendi diversis vicibus repetat l. no-

labile eiq parte. Et a. pars notabilis
 quidquid alij sentiant hora integra ex
 minoribus exceptis Vesperis Sabbathi San-
 cti et pars hora maioris, qualis solus
 est matutinus hora parva respondens.
 Et quamvis ad integritate Officij Divini requi-
 rat, et ut statis temporibus duas Officij De-
 functorum, Psalmi Graduales et Penitentialis,
 Matris Mariorum et Officij B. Virginis; pos-
 sunt tamen diebus prescriptis omitti sine
 peccato ab illis qui privatim horas dant
 cum obligentur ad eas, qui in choro sunt, et
 quidem Officij B. virginis sub nocte sal-
 tem in Germania nra. Et nocte peccant
 illi qui notabile et magna officij divini
 parte absorbent, synopant et mutilant,
 licet rarum more id fiat ex vitio s. habitu
 sui et nunc inextinguibile; aut ex natura.
 Benignior sententiam tenet Allardus 4. lib. 2.
 n. 5. si loquitur: qui male profert verba
 et non ad verba satisfaciunt precepto ne vi-
 detur peccare nocte, si fiat ex voluntario et no-

labili glemptu. Atq; hoc de integritate Officij.
Caritali quod attinet, tenet; fallit quis se
ipsum audire; licet probr et in ille fatiffa
uat, qui labia movendo verba diffuse
pronunciat, et si nec ab alijs nec a seipso
audiatur; nam nil aliud videtur, requirij ad
orationis vocalis. Adferunt hui nonnulli
privilegium a Leone X. Minoribus quibus, vi
cuiq; ipsis quibus, horas Canonias mentali di
cere; voluntq; extendere ad eos regulares,
qui privilegiorum iocunde gaudent. Verum
hoc nec potest nec debet in usum reduci, cum oes
eiusmodi mentales orationes improbant et voca
lem requirant, ut recte Francif. B. Sp. n.
157. et Gobat n. 690. Canonij in Choro
recitantes horas submisse fatiffaverunt qui
de obligatione dicendi horas, non in servitio
Regis et peccant ex parte suo morte, nec luc
rants distributiones et tenent ad restitu
end; quia illi specialim sub hoc onere, ut
Choro serviant et cantent, dantur redditib;
Culiv. Mitius tamen agit in ipso Gobat n.

703. Nam licet, inquit, ex antiquis Canonibus
satis esset, Canonicos non canentes in Choro
privari distributionibus, & solummodo in no-
toria laudibus suis modo pie intersint.

Religiosi qui ex vi Ordinis ac regulae
tenentur ad Choro ibique canere seu clare reci-
tare horas canonicas non in veniatis aut
ominus non privant, licet unquam aut altera
causa et submissa recitent, modo aliter Divinum
officium proficiant.

Circa Continuationem seu interruptionem haec
observabis. Potest matutinum à laudibusque
Nocturnis ab altero etiam sine causa, ut una
hora ab altera licite separari, quia talis
separatio fuit olim frequentissima. Postquam
etiam Partes ipsae matutinae sunt horae minores
res breviter interrupti; quia parum pro ni-
hilo reputatur. Et etiam Divinis rei utilis
et necessaria est. Potest etiam quis solos Psal-
mos recitare, si in illa causa suppetat, et lecti-
ones differre, si ad manus non habeat, etiam
ad viginti horas, ut testatur Quintana de annis

que officii
licet non
de laudibus
distributio
a singulis
recitari
omni
quod, vi
mactat
regularis
v. N. N.
in ses
del ma
D. P. n.
in Choro
laudibus
in laudibus
et, nec
ad res
omni
ad res
etiam

apud Goral n. 672. Similiter potes inipere
Matutinū si in Confessionali ex pectis alijsq
poenitentes, et si providas de aliquotus
interpellatū in q̄o quia singuli psalmi in o
v. singuli versq̄ continent perfectā Grad
ad laudē Deī, faciuntq̄ sensū integrum,
et habebunt salū morale untem per in
tentionē Grantis modo intra 3̄m natu
rale absoluant. Satisfacit igr, qui hodie
sub vesperū orat matutinū crastinij diej,
et iras profunda id̄ nocte inipiat lau
des et relias horas, mō ante 3̄ uodecimā
noctis pensū Canonū persolvat. Si quis
in huiusmodi interruptionis sine raoblj
ca, ex mera somnolentia, otio, loqua
citate, ludendi studio, alijsq̄ similibz caus
faciat, peccat veniale n̄ effugit. Si v.
Psalmū aut̄ tertionē interrumpat, deus
ut postea eū de novo inipiat, in in
terruptis fuerit valde brevis.

Quoad tempus satisfacit qui horas
suas absoluit intra 3̄m naturale, hoc
intra spaciū quod a medio noctis usq̄

ad sequentis noctis mediu[m] pervenit. Imo non
 penat, qui recitat matutinu[m] ad laudib[us]
 sub vesperu[m] hora quarta seu tertia, seu
 si infra missa[m] causa[m] et in secunda die p[re]-
 cedentis. quia hoc i[n] eo consuetudine in-
 troductu[m] e[st] et ratio[n]e quida[m], eo quod
 solemnitas diei sequentis incipiat a ves-
 peris precedentis. Non a. hora duodecima
 ut quida[m] voluit, nisi per privilegium Sum-
 mi Pontificis quale gestu[m] e[st] ab Urbano
 VIII. Sicuti Sese in Provincia Provincia,
 sed adq[ue] subis illi soli Provincia annex-
 um. Propter et non penat ille, ut h[ab]et
 Burkhardus Scander a S. Sacramento,
 et Lep[ist] a S. Paulo, qui hodie i[n] officiu[m]
 primu[m] finit post mediu[m] noctis, v. g. sub
 mediu[m] prime. modo fecerit incipit i[n] isto
 tempore. Optinu[m] e[st] si ves hora duodecima
 temporib[us] ab C[on]g[reg]u[m] statulis, n[on] in erit
 penatu[m] nec veniale quida[m] si horas mino-
 res non ut antiquas aut postponas. Hinc
 a culpa vacat, qui Primu[m] diei duodecimo.

minere
 quibus obsequi
 aliquos
 salu[m] in
 ad C[on]g[reg]
 in integrum
 per
 a S. n[on]
 r, qui hodie
 r[ati]o[n]e diei
 incipit lau-
 duodecimo
 at. Siquis
 hinc rati[on]e
 alio, loquu-
 r[ati]o[n]e
 quida[m] i[n] v.
 impat, h[ab]et
 at, in in-
 qui horas
 h[ab]et, h[ab]et
 noctis offi-

tribus horis ante solis ortum, Tertius et Sex-
tus post ortum solis. vel etiam ob rationabilem
causam mane simul omnes horas recitet usque ad nonam.
omnes etiam vesperas, non in quatuordecim nisi mai-
or necessitas urgeat. Nec penitus cogatur si extra
in Choro officium ob rationabilem causam aut ho-
nestam recreationem hora una s. altera differat
s. anteponat.

Ordo Horarum duplex immutari potest.
Si quis orat prima ante Matutinum, quatuordecim
ante vesperas, Psalmum posteriorum ante priores
lectiones ante psalmum.

2. Si quis recitet de festo vel ad oran-
dum de feria, s. utitur Breviario Romano vel
debet monasterio aut universitati. Prima im-
mutatio quoad Matutinum si fiat hinc causa est publica ve-
nialis, si vero causa rationabilis, nullum est. Item
fere duendum de immutatio secunda si fiat
raro, sicut si fere semper et ad libitum,
aut si unius brevitatis nimia a ceteri motu
non equivalcat. Potest etiam religiosus utens
Breviario Monasterii privatim et extra Ro-
mum ubi Romano. Quod v. Clericus secularis re-
citet Breviarium Monasterii gravis penam

reus erit ex sententia Tamburini in Decal. n.
 2. c. 5. à quo in ipso absoluit Diana Nav.
 Reginaldus apud Gobas n. 600

Intentio et attentio distinguuntur inter
 se, quod illa sit actus volens hoc illectus,
 seu phantasia et potest imaginariis. Et
 licet intentio satisfaciendi precepto reci-
 tandi Officium non requiratur, requiritur tam
 in intentione prostandi illam actionem seu Tra-
 ctationem, quod precepta est. Sufficit autem in-
 tentio virtualis et impleta, quales de-
 cernuntur, qui teste Suarez d. 2. de relig. lib.
 2. c. 3. n. 6. apud Illud Tract. 5. §. 1. i.
 q. 1. art. 3. §. 2. n. 21. qui agunt breviter
 acrius orandi eam l. faciendi id, quod aliter
 solet, l. quod tenet servare. Attentio
 triplex est: Superficialis, Liberalis, et Spi-
 ritualis. Requiritur Sallet ad substantiam
 rationis et sufficit attentio superficialis ac-
 tuata aut virtualiter perseverans, etiam ad
 distractionem in voluntariis sine etiam vo-
 luntariis seu non impossibilitibus. Quod

enim dari 3 fractionis, tam $\frac{1}{2}$ = quod $\frac{1}{3}$ =
lutarie, que sint ut Grave vocali in-
comprobis et cum his non satisficit precepto
quoad substat; unde repeti debet quod
cum tali diffractione fuit recitatus; alias
ipso velle non repetendi; notabile pars
et per hunc more ut pulchre docet Galen
Ipsa modo recitat §. 5. n. 32.

Causa excusantes a recitatione horarum sunt
tres: impatientia, occupatio, et dispensatio:
Impatientia l. e. physica l. moralis, Physica
est carentia Breviarum, coecitas, gravis
infirmitas, oblitio, metus, ignorantia
orandi, sed Coecitas aut carentia Breviarum
si fuerit Efficiens aut notabile illius partes
memoriter, tenet illud dicere. Moralis
corporis aut etiam animi infirmitate minus
gloriam provenit; que licet asserat mora
et impatientia recitandi talis Efficiens aut
partes morales; non in excusabit a recitatione
si sine damno valetudinis recitari queat
quanta ad omissionem mortem sufficit. Quod

si quis solid non pot, pot. In id suis le
gere horas tenet solid sibi a fusiere, si
gratis aut levi sumptu hui valeat. In
dubio prob. excusat, melij tu agit
si consulat medicum, Superiorem, Confes-
sarium, aut aliud virum prudentem.

Occupatio repentina, gravis, morata
nervia, et difficulter giungibilis in ora
lione, ut si alius non potest le sus-
tineri parare ad concionem loca frequ-
enti populo habet l. non audire poe-
nitentes confluentes, q. nec differtur
transmitti potest sine magno illorum
incommodo, v. g. sine iactura oblinendi
Iubilej adimplendi precepti. Quan-
vis ut finire fateat ratio occurrat dan-
ta occupatio aut nevitus aut Paritas
q. non permittat Efficium l. anticipari
l. postponj.

Dispensatio denique est excusat ab o-
mipione Efficij. Et a. in hoc dispensare

Summus Pontifex in quovis Clerico, religio-
so et beneficiato. Item Episcopus, non quid-
em ex iure iuri, non per se loquendo infe-
rior non potest dispensare in lege Superioris
sed per prescriptionem, ut inquit Gregorius pas-
sim dispensare in visitandis hominibus, taliter
si agatur de brevi tempore, dicitur etiam
etiam lib. 2. de Decretis c. 5. numero 24. Sic
etiam de quibus et Abbates in suis religiosis
si ad sit iuris rationibus per quas dispensare de
religiosis sunt tutissimi in consuetudine.

Pro Coronide huiusmodi suas oculi
retractat Breviarium hinc aliquod effectum
ex opere operato. videlicet. non est
quod est sponsa Deo charissima plus utiq;
meretur, adeoque propter ex opere operato,
quod liquet suo privato non prescundat
Deinde nota de P. U. S. et M. A. S. A.
pronunciata propter hinc omni aliqua ex o-
pere operato ut nonnulli dicunt, ergo id
videtur sentendum de Breviario. Sed de hoc